

че това не е малко, а напълно пораснало шимпанзе на осем или девет години. Седнало превито в тъмния кафез, шимпанзето изглеждаше два пъти по-голямо от мен. От изписаното по лицето му изражение разбрах, че пътуването не му се е харесало. Преди да успее да затвори вратата на кафеза, Чолмондли протегна дългата си космата ръка, стисна моята и я раздруса сърдечно. После се извърна, събра дългата желязна верига (единият край на която бе завързан за желязна халка на врата му), нави я на ръката си излезе от кафеза. Той спря за момент, проучи ме внимателно, огледа с голям интерес лагера, после протегна ръка и ме погледна въпросително. Поех ръката му и заедно влезнахме в голямата палатка.

Чолмондли моментално седна на един от столовете край масата, пусна веригата на земята, облегна се и кръстоса крак върз крак. Той огледа палатката в продължение на няколко минути с високомерно изражение на лицето и очевидно реши, че това му стига, после се извърна и отново ме погледна въпросително. Явно искаше да му предложи нещо след уморителното пътуване. Още преди пристигането му бях предизвестен, че обича много да пие чай. Извиках готвача и му поръчах да приготви чай. После излязох и надникнах в кафеза на Чолмондли. На пода открих голямо смачкано канче. Върнах се с него в палатката и Чолмондли се зарадва много, даже ме похвали за моята съобразителност с няколко радостни крясъка: „ху, ху“.

Докато чакахме чая, аз седнах срещу Чолмондли и запалих цигара. За мое удивление той се развълнува много и протегна към мен ръка през масата. Учудих се какво ли би направил, затова му подадох пакета цигари. Той го отвори, извади цигара и я постави в устата си. После отново протегна ръка и аз му подадох кибрита. За най-голямо мое удивление той извади една клечка от кутията, драсна я, запали цигарата и хвърли кибрита на масата. Чолмондли се облегна на стола и започна като истински пушач да изпуска облаци цигарен дим от устата си.

Никой преди това не ми беше казвал, че Чолмондли пуши. Изпълнен с известно безпокойство, започнах да се чудя какви ли още други лоши навици може да има,

за които не ме бе предупредил неговият предишен господар.

Точно в този момент внесоха чая и Чолмондли поздрави неговото появяване със силни и изразителни радостни звуци. Той ме наблюдаваше внимателно. Напълних канчето до половината с мляко, после прибавих чая. Бяха ми казали, че обича сладки работи, затова поставих шест големи лъжици захар. Това мое действие беше посрещнато от него с одобрително ръмжене. Той постави цигарата на масата и хвана канчето с две ръце, после протегна много внимателно долната си устна и я потопи в чая, за да се увери дали не е много горещ. Чаят беше малко горещ и той започна да духа енергично, докато го изстуди, после вдигна канчето и го пресуши на един дъх. Когато погълна и последната капка той надникна в канчето и събра с пръст останалата там захар. След това Чолмондли вдигна глава, опре канчето на носа си и стоя така около пет минути, докато и последната песчинка захар не премина през гърлото му.

Поставих големия кафез на Чолмондли на известно разстояние от палатката, а края на веригата закрепих за дебелия дънер на едно дърво. Мислех, че така е твърде далеч, за да направи някоя пакост, и все пак достатъчно близо, за да наблюдава всичко, което ставаше. Така той можеше да разговаря и с мен на своя език, състоящ се от постоянното „ху, ху“.

В деня на своето пристигане той направи пакост почти веднага след като го завързах за дънера на дървото. Извън палатката имаше няколко малки питомни маймунки, завързани с дълги въжета за забити в земята колчета. Те бяха десетина на брой, а над тях бях простроил навес от палмови листа, за да ги предпазва от слънцето. Когато Чолмондли започна да изучава заобикалящата го среда, забеляза тези маймунки. Някои от тях се хранеха с плодове, други спяха на слънце и той реши, че може да се поупражнява в хвърляне на камъни.

Работех нещо в палатката, когато отвън неочаквано долетя страшен шум. Маймунките пищяха и бръщолеха от яд. Втурнах се навън да разбера какво става. Чолмондли беше хвърлил един голям колкото зелка камък към най-малките маймунки. За щастие не беше успял да засегне нито една от тях, но ги бе уплашил до

смърт. Ако камъкът беше ударил някоя майmunка, щеше да я убие на място.

Когато пристигнах на местопроизшествието, Чолмондли беше взел нов камък, размахваше ръка и се прицелваше. Беше ядосан, че с първия удар не бе улучил нито една майmunка. Грабнах някаква пръчка, за втекох се към него и закрепих с всички сили. За мое удивление Чолмондли изпусна камъка, вдигна ръце над главата си и започна да скимти и се търкаля по земята. В бързината бях взел много тънка пръчка, с която не успях да направя нищо на широкия му и корав като маса гръб. Ударих го на два пъти с тази смешно малка пръчка, после го сгълчах сериозно. Той седеше смутен, с виновно изражение и чистеше козината си от полепналите по нея листа. Подпомогнат от африканците, почистих мястото около неговия кафез от всички камъни, смърших го и продължих прекъснатата си работа. Надявах се че мъмренето ще има известен ефект върху него. След малко погледнах от палатката и видях, че копае земята. Вероятно търсеше нови мунции.

Наскоро след пристигането си в лагера Чолмондли се разболя и аз се уплаших много. Близко две седмици не искаше да постави нищо в уста, отказваше и на най-изкусителните плодове и деликатеси, намали даже ежедневната си дажба чай, нещо нечувано досега. Всичко, което поемаше всеки ден, бяха няколко глътки вода. Започна постепенно да слабее. Очите му хлътнаха в очните ябълки и аз помислих, че ще умре. Чолмондли изгуби напълно интереса си към живота. По цял ден седеше прегърбен и със затворени очи в кафеза. За него беше много лошо да седи така меланхоличен по цял ден, затова привечер, точно преди залез, го взимах да се разходим по хлад. Тези разходки бяха много кратки. След всеки няколко метра се налагаше да почиваме, защото Чолмондли беше много отслабнал.

Една вечер, точно преди тръгване на разходка, напълних джобовете си със специални и любими негов бисквити. Заизкачвахме се бавно към върха на един малък хълм, току зад самия лагер, после седнахме да се любиме на изгледа. Както си почивахме, извадих една бисквита от джоба си и започнах да ям, млясках с уста от удоволствие, но не предлагах на Чолмондли.

Той ме погледна въпросително. Знаеше, че когато бивахме заедно, винаги делях храната си с него. Изядох и втора бисквита и той приближи да види дали ще ми достави удоволствие като първата. Когато разбра, че и тази ми хареса, той пхна ръка в джоба ми, измъкна една бисквита, подуши я подозрително, изяде я и се заозърта за друга. Тогава разбрах, че ще оздравее.

На следващата утрин Чолмондли изпи пълно канче чай и изяде седемнадесет бисквити. В продължение на три дни се хранеше само с това. После апетитът му се възвърна бурно и през следващите две седмици ядеше двойно повече, откогато и да било преди това, и ми струваше цяло състояние от банани.

Чолмондли не обичаше само две неща: африканците и змиите. Струва ми се, че някоя африканци са го дразнели, когато е бил малък. Независимо от това, каква е била причината, той се разлютяваше неведнъж. Крише се в кафеза и чакаше някой африканец да мине близо край него. Тогава се втурваше с настръхнала козина, размахваше дългите си ръце и крещеше ужасно. Случи се не една негърка да мине край клетката му с кошница плодове на главата си, после да хвърли кошницата на земята от уплаха, да вдигне краищата на полата си и да хукне да спасява живота си. Чолмондли скачаше победоносно на края на своята верига, ръмжеше и показваше всичките си зъби и правеше изпълнени със задоволство гримаси.

Пред змиите обаче не проявяваше такъв героизъм. Видеше ли ме със змия в ръка, той се вълнуваше, чупеше ръце и стенеше от страх. Пуснех ли влечугото на земята, запълзеше ли към него, той бягаше, докато се изпъне веригата, крещеше за помощ, хвърляше камъни и треволяк по змията, като с това се мъчеше да ѝ попречи да се доближи до него.

Една вечер отидох, както обикновено, да го затворя в клетката. За мое най-голямо учудване той отказа категорично да влезе в нея. Леглото му от бананови листа беше много удобно и аз си помислих, че просто проявява упоритост. Започнах да му се карам, но той ме хвана за ръка, заведе ме до клетката, после се отдалечи на безопасно разстояние, доколкото му разрешаваше веригата, спря и ме загледа с безпокойство.

Разбрах, че в клетката има нещо, от което се страхувахте. Огледах се предпазливо. В средата на леглото му открих една свила се на кълбо змия. Улових я. Змията беше безопасна. Чолмондли, разбира се, не можеше да направи разликата и не искаше да поеме никакъв риск.

Чолмондли научаваше много бързо разни номера и така гореше от желание да се покаже, че когато пристигна в Англия, спечели си голяма известност. Появи се даже на няколко пъти и на телевизионния екран и достави голямо удоволствие на зрителите, като седна на стола с шапка на главата, взе цигара, запали я сам, наля си изпи чаша бира и направи ред други неща.

Струва ми се, че главата му се бе позамаляла от този успех, защото не дълго след това успял да избяга от зоологическата градина и за най-голям ужас на всеки, който го срещнал, тръгнал да се скита сам из парка Риджънт. Като стигнал до главната улица, зърнал един спрял автобус и веднага се вмъкнал в него. Обичаше много да го водят на разходка с автомобил. Пътниците обаче решили, че ще е по-добре да не пътуват в един автобус с Чолмондли и се втурнали вкупом към вратата. В този момент пристигнали пазачи от зоологическата градина и заловили Чолмондли.

Завели го позорно обратно в клетката, но аз познавах добре Чолмондли. Той е мислел, че си заслужава да-изтърпи всякакво хокане само и само да зърне как всички онези хора се мъчат да се измъкнат едновременно от автобуса и задръстват вратата. Чолмондли притежаваше силно развито чувство за хумор.

Трудностите с косместите жаби, костенурките и останалите животни

Залавянето на млади животни обикновено, но не винаги, е най-лесното при една експедиция за животни. След като веднъж сте уловили животните, задачата ви е да ги опазите живи и здрави, докато са в плен, а това

не винаги е лесно. Животните реагират по различен начин, когато са на затворено. В някои случаи индивиди от един и същ вид се държат различно. Понякога разликите са незначителни, други път техните реакции са толкова противоположни, че започвате да мислите, че принадлежат към два различни вида.

Веднъж купих от един ловец две новородени гвинеи маймуни. Гвинеи маймуни са онези големи сиво оцветени бабуни с розови задни части, които могат да се видят в повечето зоологически градини. Тези две новородени маймунки се настаниха много добре, но се различаваха една от друга по редица дребни навици. Когато например им давах банани, едната от тях обелваше внимателно банана, изяждаше го и хвърляше кората, докато другата обелваше също така внимателно банана, изяждаше кората и хвърляше плода.

Най-важната съставка в храната на моите маймуни беше млякото, което изпиваха всяка вечер. Това беше мляко на прах, което разбърквах в голяма газена тенечка, напълнена с топла вода. Към него прибавях няколко счукани таблетки калций и няколко супени лъжици малц, смесен с рибено масло. Полученото питие наподобяваше слабо кафе. Повечето от новородените, които притежавах, поемаха веднага това питие. Когато ме зърваха, че нося съдовете по време на храненето им, просто подлудяваха. Започнех ли да разливам млякото, те разклащаха решетката, крещяха, пискаха и тропяха по пода на клетката от вълнение. Възрастните маймуни обаче свикваха много по-бавно с тази странна бледокафява течност. Поради някаква причина те се отнасяха крайно подозрително към нея.

Понякога успях да накарам новопрстигналата маймуна да пие от тази смес, като обръщах клетката ѝ така, че да може да вижда останалите маймуни, които лакомо мляскаха и хълскаха над паничките с мляко. У новопрстигналата се зараждаше любопитство и тя решаваше, че храната в чинийката заслужава внимание. След като веднъж я опитах, тя подобно на останалите маймунки много скоро ставаше неин голям любител.

От време на време получавах някое изключително упорито животно, което отказваше да вкуси от млякото,

макар и да виждаше, че всички останали пият своето. Открих, че единственото, което ми оставаше да направя в такъв случай, е да взема купичка мляко и да го лисна върху лапите и стъпалата на маймунката. Тъй като те са изключително чисти животни, веднага се заемаха да почистят тази лепкава течност от кожата си, като чисто и просто я облизваха. След като почувстваха веднъж вкуса и помиришеха млякото, тогава те започваха да го пият с желание от чинийката.

При повечето животни храненето е твърде просто нещо при условие, че знаете с какво се хранят те в диво състояние. Месоядните животни — мангустата или дивите котки — може да се изхранват с козе или краве месо, сурови яйца и мляко. Важното при тези животни е да сте сигурен, че имат в изобилие груба храна. Когато в диво състояние убиват своята жертва, те изядат кожата, костите и всичко останало. Така че, навикнали с тази груба храна, те скоро се разболяват и умират, ако след залавянето тя им липсва.

Аз имах една голяма кошница с перушина и козина. В нея пусках парчета козе или краве месо, преди да го дам на мангусти. Така по месото се налепваха пера и косми.

На същата трудност се натъкнах при снабдяването на хищните птици с груба храна. Бухалите например изядат мишката и известно време след това повръщат костите и кожата под формата на овални топчета (погадки). Когато държите бухали, винаги трябва да знаете дали произвеждат тези топчета, защото това е сигурен белег за доброто здраве на птицата.

Когато веднъж се грижех за няколко новоизлюпени бухалчета, не успях да се снабдя с груба храна, която смятах подходяща за тях. Видях се принуден да увивам малки късчета месо в памук и после да ги пускам във вечно отворените им клюнове. Този метод се оказва много подходящ. За мое удивление и бухалчетата произвеждаха в продължение на няколко седмици топчета, състоящи се изключително от памук. Изглеждаше като че са се били със снежни топки в своята клетка. Целият под беше посипан с малки бели топчици.

Животните, които причиняват най-много неприятности на колекционер, са онези, които в диво състоя-

ние се хранят със строго определена храна. В Западна Африка например живее люспестият мравоед, едно животинче с дълъг и заострен нос и дълга опашка, с помощта на която може да виси по клоните на дърветата. Покрит е с дълги, здрави и припокриващи се люспи и наподобява борова шишарка със странна форма. В диво състояние това животно се храни изключително с мравки, които строят гнездата си по дърветата.

Когато се грижех за тези животни в Африка, аз успях да им доставям без усилие изобилно количество от естествената им храна. За съжаление не може да се постъпи така, когато животните пристигнат в Англия. Ето защо животното трябва да се научи да яде някаква подходяща храна, която ще може да се доставя лесно в зоологическата градина, в която отива. Няма никакъв смисъл да се достави в Англия мравоед, който освен мравки не може да яде нищо друго, защото нито една зоологическа градина не е в състояние да доставя мравки.

Моят люспест мравоед трябваше да се научи да яде смес от неподсладено кондензирано мляко, ситно нарязано сурово месо и разбъркани сурови яйца. Те са изключително глупави животни и обикновено са необходими няколко седмици, преди да се научат да ядат, както трябва, тази храна. Първите няколко дни след улавянето им те обикновено преобръщат съдинките с храна, затова се налага здраво да се закрепват.

Едно от най-трудните животни, за което трябваше да се грижа, беше много рядкото животно, известно като гигантска водна мишка. Това е черно животинче с издължено тяло, бели мустаци и странна кожата опашка, подобна на тази на поповата лъжичка, която живее в бързоструйните потоци на Западноафриканските гори. Подобно на мравоедите в диво състояние мишката се храни със строго определена храна, предимно с големи кафяви сладководни раци, срещани в изобилие из местата, които обитава. Когато се сдобих с първата моя гигантска водна мишка, в продължение на два или три дни я хранех с раци, за да свикне да живее в своята клетка. После се заех да я уча да яде храната, която щяха да ѝ дават в Англия.

От местния пазар си набавих голямо количество изсушени скариди, използвани за храна от местните жители. Разтроших ги и ги смесих с малко сурово яйце и накълцано на много ситно месо. После взех тялото на един голям рак, разрязах го на две, извадих вътрешностите му и го напълних с горната смес. Съединих отново двете половинки, изчаках, докато гигантската водна мишка огладнее добре, и хвърлих лъжливи рак в клетката ѝ. Тя се хвърли отгоре му, захвана го на два пъти (естествен неин метод за убиване на раци), после се спря и започна да души подозрително: този рак очевидно имаше съвсем друг вкус от онези, на които беше навикнала. Тя подуши отново и се замисли за миг. Сигурно реши, че вкусът всъщност е много приятен, защото се зае с рака и много скоро го изяде. В продължение на няколко седмици след това тя получаваше по няколко истински и по няколко специално напълнени раци всеки ден, докато свикна напълно с вкуса на новата храна. След това започнах да сипвам приготвената от мен храна-заместител в съдинка, като отгоре ѝ поставях по един рак. Тя съдвкваше рака и откриваше поставената отдолу храна. Повторих няколко пъти този експеримент и тя започна да яде от поставената смес без никакви трудности.

При пристигането на някакво животно обикновено можех повече или по-малко да кажа каква храна ще му бъде необходима, но въпреки това винаги питах местния ловец, който бе уловил животното, дали не знае с какво се храни то, не го ли е забелязал да яде някаква особена храна в гората. Това ми помагаше да разнообразя храната на животното, докато се намираше в плен. Като правило обаче ловците нямаха и най-малката представа за това, какво ядат уловените от тях животни. Обикновено казваха, че животното яде банга, плодовете на палмата, от която се получава палмово масло. Това понякога се оказваше истина при пълховете, мишките и катериците. Неведнъж местните ловци ме уверяваха, че змиите и малките птички се прехранвали със същата храна. Така навикнах с този отговор, че когато някой ловец ми кажеше, че донесеното от него животно се храни само с кокосови орехи, аз автоматично не му вярвах.

Един ден се сдобих с четири чудесни горски костенурки с превъзходно здраве. Те се чувстваха много добре в малкото оградено място, което им приспособих за живеене. Като правило костенурките са едни от най-непретенциозните към храната животни. Те ядат всякакви листа или зеленчуци, които им се дават, също и плодове, а от време на време и малки парченца сурово месо. Тези костенурки се оказаха изключение от правилото. Те отказваха всички деликатеси, които им предоставях в изобилие, извърщаха носове от узрелите плодове и сочни листа, набавяни с толкова много труд. Всичко това ми беше непонятно и аз започнах сериозно да се безпокоя за тях.

Един ден в лагера пристигна местен ловец и докато му показвах сбирката си и му обяснявах от какви други животни се интересувам, аз му обърнах внимание на костенурките и на обстоятелството, че от момента, в който ги получих (две или три седмици преди това), те отказваха да турят каквото и да е в устата си. Той веднага се обърна към мен и ми каза, че давам на костенурките неподходяща храна. Костенурките не ядели плодове и листа. Настоя, че се хранели с малки бели горски гъби, които растят по изсъхналите дънери в гората. Да си кажа правичката, не му повярвах, макар и да не казах нищо. Помислих си, че това прилича на обяснението с кокосовите орехи.

Измина още една седмица, а моите костенурки продължаваха да не ядат нищо. В обзелото ме отчаяние изпратих две малки момченца с кошница в гората и им казах да донесат от малките бели гъби. Когато се върнаха, аз изпразних пълната кошница в кошарката на костенурките и останах да видя какво ще направят. Струва ми се, че никога по-рано не съм виждал костенурки да се движат така бързо към своята храна. Те се нахвърлиха настървено върху тях, дъвчеха и дъвчеха, а сокът от гъбите течеше надолу по страните им. Много е интересно, че след като се нахраниха с гъбите, започнаха да поемат и други храни. Не дълго след това се отказаха напълно от гъбите и предпочитаха повече вкусното узряло манго.

Тъй като числеността на моята сбирка нарастваше, стана доста трудно да осигурявам голямо разнообразие

зие от храни за толкова много животни с различни вкусове. Месо, плодове, яйца и птици купувах от местния пазар, но имаше и други неща, от които се нуждаех.

Всички птици например, повечето маймуни, галаго и някои от горските плъхове обожаваха скакалците. За да ги поддържам в добро здраве, беше необходимо да се снабдявам постоянно с подобни деликатеси. Тъй като не е възможно да се купуват скакалци дори и по западноафриканските пазари, трябваше да организирам собствена група ловци на скакалци. Групата се състоеше от десет малки чевръсти момченца с остри погледи.

Дадох на всяко момченце по една голяма тенекиена кутия от цигари и по една мрежа за пеперуди и два пъти на ден ги пращах на лов. Те залавяха скакалци с мрежите, поставяха ги в цигарените кутии и ги носеха в лагера. Не им плащах на час, а според броя на донесените скакалци. За пет скакалеца плащах по едно пени. Някои от тези малки момченца, по-бързи и по-остроумни от останалите, успяваха да спечелят по три, четири шилинга¹ на ден.

Местното наименование на скакалците е „пампало“, затова нарекох малките момченца „пампаловци“. Ако някое животно ми изглеждаше болнаво или пък пристигнеше ново и се нуждаеше от някакъв деликатес, за да облекчи накарнените си чувства след залавянето му, аз извиквах пампаловците. Те се пръсваха из затревените поля и донасяха пресни скакалци.

Доставянето на насекоми за всички мои птици представляваше още по-голям проблем, тъй като по-голямата част от тях бяха твърде малки, за да се справят с големите бодливи скакалци. На тях най-много им харесваха един особен вид малки бели термити и аз се принудих да наема нова група момчета за тяхната доставка. В Западна Африка се срещат няколко вида бели мравки, но за мен най-полезни се оказаха „гъбените“ термити. Из прохладните горски полянки и между големите горски дървета те строят най-чудновати гнезда от сива кал. Тези гнезда приличат удивително на гигантска отровна гъба, висока около половин метър. Вътрешността на

¹ Един шилинг има 20 пенса — бел. пр.

едно такова гнездо наподобява медена пита, изпълнена с тесни проходчета и малки килийки, в които живеят термитите-работници и малките термити. Моята група от ловци на термити отиваше рано сутрин в гората и се връщаше вечер, като всяко момче носеше върху къдравата си глава по три, четири такива гнезда.

Поставях тези гнезда на прохладно и тъмно място и когато настанеше време птиците да се хранят, постилах на земята голямо платно и внимателно разсичах гнездата със секира. После ги разклащах и от вътрешността на гнездата потичах цял поток големи и малки термити. Насипвах ги с лопата из съдовете, които поставях бързо в клетките на птиците, преди още термитите да са успели за изпълзят навън. Всички птици разбираха, че трябва да бързат. Едва затварях вратичката, и те накацваха по ръба на съдовете и кълвяха ли кълвяха.

Въпросът за прехраната на толкова много и различни видове животни беше сериозен, но не по-малко важен беше и проблемът за тяхното правилно разпределение по клетките. Всеки вид животно трябваше да притежава специален вид клетка, проектирана и построена много внимателно. Тя трябваше да се изработи така, че да е прохладна в условията на тропиците и въпреки това да предпазва животните от студа при пътуването им по море до Англия. Като допълнителна предпазна мярка аз имах навика да правя за всяка клетка и завеса от зебло, която можех да спускам пред решетките, та ако духнеше студен вятър или завалеше дъжд, животното вътре да бъде на закрито.

После идваше въпросът за големината на клетките. В известни случаи някое съвсем дребно животно се нуждае от много голяма клетка, за да остане в добро здраве. Друг път голямо животно трябваше да се държи в сравнително малка клетка по същите съображения. Галаго например трябваше да разполагат с предостатъчно място, за да могат да скачат и тичат, тъй като в диво състояние те са непрестанно в движение. Затварянето в малки клетки не им дава възможност да правят необходимите им движения.

От друга страна, красивите, изпъстрени с петна антилопи трябваше да се държат в дълги тесни сандъци, които не им даваха възможност да се обръщат. Сте-

ните на тези сандъци се подплатяват със зебло, напълнено с памук. Тези животни са необичайно раздразнителни. Когато сандъкът се клатушка и подскача дълго време в камиона или пък се полюлява на парахода, антилопите може да се уплашат. Ако клетката им е квадратна, те ще се движат вътре в кръг и в края на краищата ще изгубят равновесие. Вероятността да чупят изящните си и деликатни крака е голяма. В дългата и тясна клетка обаче те могат да се завържат за подплатените стени по време на вълнение и така да се предпазят от падане и чупене на крайниците. Подплатените стени ги предпазват, разбира се, главно от претриване ъ дървото.

Твърде любопитно е, че друго същество, което улових и също се нуждаеше от тапицирана клетка, беше един удивителен вид жаба, наречена косместа жаба. Задните части на тялото и тлъстите бедра на тези шоколадено оцветени амфибии са покрити с гъста козина, наподобяваща напълно косми. Това всъщност са дълги и нежни влакнца от кожата. Всички жаби дишат както с помощта на белите си дробове, така до известна степен и чрез своята кожа. Ето защо е необходимо жабата да се държи на влажно, в противен случай кожата ѝ изсъхва и тя се задушава.

Косместите жаби живеят в бързоструйните планински потоци и прекарват по-голямата част от времето си под водата. Те не използват своите бели дробове като обикновената жаба, в резултат на което се нуждаят от сравнително по-голям обем кожа, за да могат да дишат под водата. По такъв начин са успели да развият и тези „косми“.

Тези необикновени жаби създават много трудности. Добре е да се държат в плитки кутии до времето, когато трябва да се натоварят на парахода. После всяка жаба се слага в подплатена с муселин торба и се окачва на някой голям сандък. Те се чувствуват много добре в тези торби до пристигането си в Англия. По време на пътуването не се нуждаят от много храна. Напълно са доволни ако два, три пъти на ден ги мокрите.

Освен чудноватата окраска на задните си части косместите жаби притежават и друга характерна особеност. На месестите си пръсти на задните лапи те имат дълги и остри нокти, които наподобяват тези на котките и

също като техните се прибират навътре. Ако поставите косместата жаба в обикновена муселинова торба, тя прави опити да подскочи. Ноктите ѝ излизат от торбичките и се впиват в муселина. За много кратко време жабите се заплитат ужасно в разпореното дъно на торбата. Ето защо реших жабите да пътуват в кутия.

Изясни се и друг въпрос. Кутията трябваше да бъде плитка, иначе при уплаха жабите скачаха възбудено във въздуха и удряха главите си в теления капак. Поради тази причина поставих всички мои космести жаби в плитка дървена кутия с отвори на дъното, през които водата можеше да се оттича навън, след като ги намокрех. Тъй като при това положение не можеха повече да скачат, косместите жаби придобиваха друг навик: при уплаха те се спускаха към някой ъгъл и се опитваха да се заровят в дървото. След като правеха това няколко дни наред, те обелваха кожата на носовете и горните си устни.

За една жаба това е особено опасно, защото протритите места много лесно с превръщат в голяма рана. Ако не се излекува, раната в края на краищата унищожава носа и горната устна. Лекуването на каквато и да е рана на жаба е двойно по-трудно поради това, че сте принудени да поддържате жабата мокра. Едно мокро порязано място или рана, разбира се, заздравява за три пъти по-дълго време. Ето защо аз трябваше не само да конструирам нова клетка за космести жаби, но и да измисля начин за лекуване на носовете им, без да им причинявам допълнителни неудобства.

Построих голям и плитък сандък. Вътрешността на сандъка облицовах с памук, покрит с тънка материя. По този начин стените, подът и таванът на сандъка бяха като че покрити с пух. Поставих косместите жаби в този сандък и вместо както обикновено да ги мокря по три пъти на ден, аз ги мокрех веднаж. Този начин се оказа много успешен, защото памукът от облицовката попиваше водата и по този начин поддържаше подходяща влажност във вътрешността на сандъка, без всъщност да мокри жабите прекалено много. В края на краищата раните по носовете им заздравяваха чудесно и те пътуваха успешно до Англия в своите подплатени сандъчета, където не можеха да си нанесат

никакви повреди, защото когато подскачаха или правеха опити да се зарият, те се натъкваха на меката повърхност на памучната облицовка.

Ной потегля със своя ковчег

Колекционерът на животни се опасява най-много, когато настане време да „опакова“ своята голяма сбирка животни, да ги транспортира до морския бряг, да ги натовари на кораба и да ги отпрати на дълго пътешествие до Англия. Той трябва преди всичко да се увери, че всяка клетка е в добро състояние, а всяка врата се затваря плътно. Следват приготовленията за необходимите по време на плаването храни, защото дори да се качите на борда на най-добрия кораб, не може да разчитате готвачът да се грижи и за стотината ваши животни.

Съвсем независимо от чувалите с пшеница, картофи и различни интересни тропически зеленчуци човек трябва да се запаси с огромно количество плодове. Съвсем безполезно е да купува всички тези плодове зрели, защото още след първата седмица от пътуването ще установи, че са изгнили и няма с какво да нахрани животните. Той ще трябва да раздели плодовете си на три категории: зрели, полузрели и напълно зелени. Зелените плодове, месото и яйцата трябва да се поставят в корабния хладилник.

Така месото и яйцата се предпазват от разваляне, а плодовете — от узряване. Когато изразходва зрелите плодове, той ще трябва да вземе нови плодове от хладилника, да ги постави на палубата на слънце, където те за кратко време узряват и могат да се дават на животните. Наличната храна трябва да се разпределя много внимателно. Запаси ли се с много храна, ще се убеди, че голяма част от нея се разваля и се налага да се изхвърли зад борда.

От друга страна, вземе ли по-малко, ще остане съвсем без храна, тъкмо когато навлиза в Бискайския за-

лив, където качествената и количествена храна е от съществено значение, ако иска животните да се справят с внезапната промяна на времето. Убеди ли се, че разпределението на животните по клетки е завършено и храната е в достатъчно количество, той може да се разпорежи да започне превозването им с камионите.

На тръгване от Африка взех със себе си три чувала пшеница и картофи, два чувала сладки картофи, два чувала царевича, петдесет ананаса, двеста портокала, петдесет манго и сто и петдесет големи „гроздове“ банани освен млякото на прах, малца, рибеното масло. Носех четиристотин яйца, всяко едно много внимателно проверено в купа с вода, за да се уверя, че е прясно, и после намазано с мазнина и поставено в кутия със слама. Запасите от месо се състояха от един заклан бик и двадесет живи пилета. Всичко това заедно с четиридесетте клетки и цялото останало снаряжение представляваше значително голям товар, затова се наложи да наема три камиона и един малък фургон, за да превоза всичко до морския бряг, отстоящ на около двеста мили разстояние.

Реших да пътувам нощем по редица причини, но най-вече заради това, че е най-прохладно за животните. Ако се пътува денем, трябва да се избира между две неща: да се хвърли брезент върху натоварените на камионите клетки и по този начин да се задушат до смърт животните или да се откажете от брезента и вашите животни да останат обвити в облаците червен прах, издигащ се зад камионите. Тръгнах нощем и установих, че така е най-добре.

Като подскачате и се друсате в кабината на камиона, вие почти нямате възможност да притворите дори за миг очи. Веднага след пукване на зората трябва да паркирате колата край пътя, под сянката на дърветата, да разтоварите и последната кутия и кафез, да почистите и нахраните всички животни и едва след това да помислите за истинска почивка. После неочаквано пада нощта, става прохладно и вие отново трябва да товарите камионите и да тръгвате на път.

Пътищата в Камерун са толкова лоши, че пътувахме едва с двадесет и пет мили в час. Едно разстояние, което

в Англия се изминава за един ден, тук се изминаваше за цели три дни.

Когато пристигнах на морския бряг, узнах, че корабът все още не бе натоварен. Това означаваше, че не можем да качим веднага нашите животни на борда. Валеше като из ведро, затова реших да оставя животните в камионите. Едва взех това решение, и буреносните облаци се разпръснаха, а слънцето така яростно блесна отгоре ни, че се наложи да разтоваря животните и да ги пренеса с клетките под сянката на близките дървета. Току-що направих всичко това, и буреносните облаци се скупчиха отново. Няколко минути по-късно клетките, снаряжението, храните и самият аз бяхме облени от леден дъжд. Когато ги натоварихме на борда на кораба, всички животни бяха мокри до кости и трепереха. Запретнах ръкави, почистих клетките и смених мокрите дървени трици със сухи. Посипах и маймуните с шепа сухи трици. Надявах се по този начин да подсуша поне малко мокрите им козини, за да не се простудят. После приготвих допълнителна дажба топло мляко и го разпределих между всички животни, които го пиеха. За щастие, банята не се отрази зле на никого.

След първия ден от пътуването апетитът на животните се повишава изключително много от морския въздух. Ако позволите на маймуните, те биха погълнали четири или пет пъти повече храна от обикновено. Вие трябва да знаете тази особеност преди пътуването и да я имате предвид при купуването на храната. Вие, разбира се, не можете да носите със себе си такива деликатеси, като скакалци и термити, но спокойно можете да се снабдявате с хлебарки за по-деликатните птици и животни, като чисто и просто вечер слизате в машинното отделение на парахода и си улавяте от натъпканите между топлите тръби буболечки. Наскоро след потеглянето ни моряците така се запалиха от този спорт, че ние не слизахме вече долу и не се мъчихме да ловим сами хлебарки. Моряците от машинното отделение редовно ни снабдяваха с такива.

Едно морско пътешествие продължаваше две-три седмици и може да се окаже много приятно, стига вашият багаж да не включва голям брой страшно гладни животни. В такъв случай вие ще-работите с такова напре-

жение, с каквото работи всеки моряк, а в някои случаи даже и с по-голямо.

Налагаше се да ме бъдат всяка сутрин в пет и половина, за да се справя с почистването, преди да стане време за закуска. След като закусахме, захващах се да храня животните. От този момент насетне през целия ден не ми оставаше и миг свободно време за лично ползуване. Работех, докато и последната купичка мляко не бе поставена вечер по клетките на маймуните. Корабът приближаваше Англия, а времето ставаше все по-хладно и по-хладно. Налагаше се да взема допълнителни мерки, за да предпазя животните си от простуда. Всяка вечер пиеха задължително топло мляко, а клетките им грижливо се покриваха с брезент и одеяла, за да ги предпазят от вятъра. Ако морето се развълнуваше, вземах мерки всички клетки да са здраво привързани за перилата, в противен случай можеше да стане голямо нещастие.

На връщане от Западна Африка бях забравил да направя това. Късно една вечер давах последната бутилка мляко на малките маймунки и усетих, че корабът започна да подскача доста силно нагоре и надолу. Погледнах наредената край перилата редица от клетки. Реших, като привърша храненето на маймунките, да ги привържа с въже. Клетките можеха да се преобърнат, ако времето се влошеше през нощта. Едва взех това решение, и корабът подскочи върху една голяма вълна. Цялата редица от петдесет клетки се наклони и разпиля по палубата. Втурнах се към клетките и започнах да ги изправям и привързвам към перилата. Установих за щастие, че нито едно животно не е наранено, макар и маймуните да бяха крайно възмутени и дълго след това да бръщолехе развълнувано.

Понякога, плавайки с вашата сбирка от животни, вие преживявате и други вълнения на борда на кораба. На връщане от Западна Африка аз и моят приятел пътувахме с кораб, чийто капитан, както ни обясниха, ни най-малко не обичал да превозва животни. Като чухме всичко това, ние естествено се стремяхме да вдигаме колкото се може по-малко шум, да създаваме колкото се може по-малко неприятности. Ядосаният капитан не се нрави на никой колекционер на животни, защото може

да направи на борда на кораба както неговото, така и съществуването на животните му много трудно. Но когато човек се стреми да се държи изрядно с някого, обикновено винаги се случва нещо нередно.

Още на първата сутрин моят приятел изхвърли в морето голяма кошница с мръсни дървени трици, извадени при почистването от клетките. За нещастие той не се бе съобразил от коя страна духа вятърът. В резултат на това във въздуха се завъртя огромен облак от прах и след малко се стовари върху мостика, на който стоеше капитанът.

Това без съмнение не представляваше много добро начало на нашия стремеж да му се харесаме. Въпреки това, макар и да ни поздрави малко хладно на закуска, капитанът постепенно започна да омеква и към средата на закуската стана съвсем приятен.

Капитанът седеше от едната страна на масата, а аз срещу него. Зад гърба му имаше редица прозорчета, обърнати към люка, където бяхме поставили всички наши клетки.

— Нямам нищо против онова, което вършите — каза капитанът и се обърна към мен, — при условие, че не допуснете някое от животните да избяга.

— Разбира се. Подобно нещо няма да допуснем!

Докато изричах това, видях как нещо се раздвижи на прозорчето зад гърба на капитана. За мой ужас там стоеше една голяма катерица. Застанала на кръглото корабно прозорче, тя оглеждаше столовата с израз на задоволство, после се изправи и започна да мие мустациите си.

Капитанът междувременно продължаваше закуската си и не подозираше, че само на няколко сантиметра от врата му стоеше катерица. Катерицата престана да мие мустациите си, огледа се и реши, че при толкова много храна на масата столовата заслужава да се проучи по-внимателно. Тя се заоглежда как да скочи долу. Вероятно реши, че най-удобният начин да се добере до деликатесите, които виждаше, бе да скочи на рамото на капитана и оттам върху масата. Аз измърморих едно „извинявам се“ и излязох с колкото се може по-равнодушен израз на лицето. Веднага след като се магнах от очите на капитана, аз се втурнах като бесен по палубата.

Пристигнах до прозорчето точно когато катерицата се готвеше за скок. Успях да се прехвърля през люка и да сграбча голямата ѝ пухкава опашка, преди да е успяла да скочи върху капитана. Мърморейки ядосано, аз я тикнах обратно в клетката. Едва тогава въздъхнах с облекчение.

Върнах се в столовата и установих с радост, че капитанът не бе забелязъл нищо. Той и не подозираше, че едва се е отървал от една голяма катерица, която щеше да се метне на врата му точно когато си дояждаше бекона с яйцата.

Както вече казах, тъкмо поради това, че се стараехме да се държим изрядно, като че нищо не вървеше, както трябва. Няколко дни по-късно от сандъка си избягаха три големи гущера и тутакси изчезнаха сред навитите на палубата големи рола въжета. Да се преместят всичките тези въжета и се хванат гущерите ни беше необходима помощта почти на половината екипаж, а това беше немислимо. Наложих се да ги изчакваме да се появят и след това набързо да ги сграбчваме. Все пак успяхме да хванем всичките, но изгубихме за това три дни. Цялата тази работа късаше нервите ми, тъй като бях убеден, че някое животно все пак ще успее да се промъкне до мостика, където капитанът неминуемо щеше да го забележи.

Едва успяхме да уловим тези влечуги и да ги турим отново под ключ, избяга една маймуна. Тя беше напълно питомна и при повикване обикновено веднага приближаваше. Този път обаче бе твърде завладяна от любопитството да разгледа кораба и не ни обръщаше никакво внимание. Тя едва-едва ни погледна, когато се опитвахме да я примамим в клетката с помощта на голям кичур златисти банани, съблазн, на която обикновено не устояваше. Този ден корабът се люлееше необичайно много и ако не беше така, истински ужас щеше да ме обземе при мисълта от онова, което щеше да стане, защото маймуната се покатери нагоре по стълбата към пасажерската палуба. За щастие там нямаше никой и аз я следвах и виках с дрезгав шепот. При всяко накланяне на кораба тя губеше за миг равновесие и аз успявах да спечеля няколко стъпки, тъй като бях навикнал повече от малката маймунка с люлеенето. Тя стигна